ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ

Ա Շ Խ Ա Տ Ա Կ Ա Ր Գ Ա Յ Ի Ն Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ

«ԱՐՏԱԿ ԳԱԼՍՏՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 17-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ, 162.1-ԻՆ ՀՈԴՎԱԾԻ 2-ՐԴ ՄԱՍԻ, 345-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ, ԻՆՉՊԵՍ ՆԱԵՎ 1087.2-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 5 ԵՎ 9-ՐԴ ՄԱՍԵՐԻ (ԻՐԱՎԱԿԻՐԱՌ ՊՐԱԿՏԻԿԱՅՈՒՄ ԴՐԱՆՑ ՏՐՎԱԾ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ)՝ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ» ԳՈՐԾԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ ՄԱՍԱՄԲ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 17-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ, 162.1-ԻՆ ՀՈԴՎԱԾԻ 2-ՐԴ ՄԱՍԻ, 345-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ, ԻՆՉՊԵՍ ՆԱԵՎ 1087.2-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 5-ՐԴ ՄԱՍԻ (ԻՐԱՎԱԿԻՐԱՌ ՊՐԱԿՏԻԿԱՅՈՒՄ ԴՐԱՆՑ ՏՐՎԱԾ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ)՝ ՄԱՍՈՎ, ԿԱՐՃԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԳՈՐԾՈՎ

Սահմանադրական դատարանը, քննության առնելով «Արտակ Գալստյանի դիմումի հիման վրա՝ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 17-րդ հոդվածի, 162.1-ին հոդվածի 2-րդ մասի, 345-րդ հոդվածի, ինչպես նաև 1087.2-րդ հոդվածի 5 և 9-րդ մասերի (իրավակիրառ պրակտիկայում դրանց տրված մեկնաբանությունների)՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործի վարույթը մասամբ՝ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 17-րդ հոդվածի, 162.1-ին հոդվածի 2-րդ մասի, 345-րդ հոդվածի, ինչպես նաև 1087.2-րդ հոդվածի 5-րդ մասի (իրավակիրառ պրակտիկայում դրանց տրված մեկնաբանությունների)՝ մասով, կարճելու մասին առաջարկությունը,

Պ Ա Ր Զ Ե Ց .

1. Արտակ Գալստյանի (այսուհետ նաև՝ Դիմող) դիմումը Սահմանադրական դատարան է մուտքագրվել 2026 թվականի մայիսի 11-ին, որով Դիմողը խնդրել է.

«(...)

(...) ԵԴ2/9722/02/24 քաղաքացիական գործով «11» նոյեմբերի 2025թ-ին ՀՀ Վճռաբեկ Դատարանի Արտակ Գալստյանի կողմից ՀՀ Վերաքննիչ դատարանի 26.06.2025 թվականի որոշման դեմ բերված վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու արդյունքում

ա/ Իրավակիրառ պրակտիկայում ՀՀ Քաղաքացիական Օրենսգրքի 162.1 հոդվածի 2-րդ և 1087.2 հոդվածի 9-րդ հոդվածներին[1] իրավակիրառ պրակտիկայում տրված հետևյալ մեկնաբանությունը՝

Վերաքննիչ դատարանն արձանագրում է, որ Հայցային վաղեմության ընթացքն սկսվում է այն օրվանից, երբ անձն իմացել է կամ պետք է իմացած լիներ իր իրավունքի խախտման մասին: Սույն դեպքում, Արտակ Գավրուշայի Գալստյանը արդարացվածի կարգավիճակ է ձեռք բերել Երևան քաղաքի ընդհանուր իրավասության դատարանի 01.04.2019 թվականի թիվ ԵԱՆԴ/0061/01/16 դատավճռով, որը օրինական ուժի մեջ է մտել 15.09.2020 թվականին: Հետևաբար, Վերաքննիչ դատարանը գտնում է, որ թիվ ԵԱՆԴ/0061/01/16 քրեական գործով կայացված դատավճիռը օրինական ուժի մեջ մտնելու պահից էլ սկսած հայցվորը հաստատապես իմացել է իր անձնական ազատության և անձեռնմխելիության իրավունքների խախտումների մասին, հետևաբար 15.09.2020 թվականից էլ սկսել է հոսել սույն գործով հայցապահանջով՝ հայցային վաղեմության ժամկետը

ինչպես նաև

բ/ Իրավակիրառ պրակտիկայում (...) ՀՀ Քաղաքացիական օրենսգրքի 345-րդ և 1087.2 հոդվածի 5-րդ կետերին[2], տրված մեկնաբանությունը, այն է՝ պետական ու պաշտոնատար անձանց ոչ իրավաչափ գործողություններով կամ անգործությամբ անձին պատճառված ոչ նյութական վնասը չի համարվում պարտավորական հարաբերություններ, քանի դեռ չկա այդ փաստը հաստատող օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտ և այդ հիմքով գանգատաբերիս դիմումը ուղղված վարչական մարմին հանդիսացող ՀՀ ֆինանսների նախարարությանը, օրենքով սահմանված կարգով դրան չպատասխանելը, իսկ երկրորդ դիմումին մերժելը հիմք չէ հայցային վաղեմության ընդհատման և Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին օրենքի 48-րդ հոդվածի կիրառման համար ճանաչել ՀՀ Սահմանադրության

[1] Դիմողի կողմից այս հատվածում թույլ է տրվել վրիպակ, մասնավորապես, Դիմողը քննարկվող համատեքստում նկատի ունի ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 162.1-ին հոդվածի 2-րդ **մասը** և 1087.2-րդ հոդվածի 9-րդ **մասը:**

[2] Դիմողի կողմից այս հատվածում ևս թույլ է տրվել վրիպակ, մասնավորապես, Դիմողը քննարկվող համատեքստում նկատի ունի ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.2-րդ հոդվածի 5-րդ **մասը**:

1-ին, 3-րդ, 10-րդ, 29-րդ, 61-րդ հոդվածի 1-ին, 62-րդ հոդվածի 1-ին, 63-րդ հոդվածի 1-ին, 78-րդ, 79-րդ և 80-րդ հոդվածներին հակասող և անվավեր»[3]:

2. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգիրքը (այսուհետ նաև՝ Օրենսգիրք) Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 1998 թվականի մայիսի 5-ին, Հանրապետության նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի հուլիսի 28-ին և ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 1-ին:

1. Օրենսգրքի՝ «**Վնասների հատուցում**» վերտառությամբ 17-րդ հոդվածի առավել վերաբերելի դրույթներով սահմանվում է.

«1. Անձը, ում իրավունքը խախտվել է, կարող է պահանջել իրեն պատճառված վնասների լրիվ հատուցում, եթե վնասների հատուցման ավելի պակաս չափ նախատեսված չէ օրենքով կամ պայմանագրով:

2. Վնասներ են իրավունքը խախտված անձի ծախսերը, որ նա կատարել է կամ պետք է կատարի խախտված իրավունքը վերականգնելու համար, նրա գույքի կորուստը կամ վնասվածքը (իրական վնաս), չստացված եկամուտները, որոնք այդ անձը կստանար քաղաքացիական շրջանառության սովորական պայմաններում, եթե նրա իրավունքը չխախտվեր (բաց թողնված օգուտ), ինչպես նաև ոչ նյութական վնասը:

3. (...):

4. Ոչ նյութական վնասը ենթակա է հատուցման միայն օրենքով նախատեսված դեպքերում:

5. Խոշտանգումից տուժած անձի կրած վնասի փոխհատուցման բովանդակությունը, կարգն ու պայմանները սահմանվում են սույն օրենսգրքով»:

Վերոնշյալ հոդվածը խմբագրվել և լրացվել է 2014 թվականի մայիսի 19-ի ՀՕ-21-Ն օրենքով, փոփոխության ենթարկվել՝ 2015 թվականի դեկտեմբերի 21-ին ՀՕ-184-Ն և լրացվել՝ 2016 թվականի դեկտեմբերի 16-ի ՀՕ-241-Ն օրենքներով:

[3] Դիմողն իր անհատական դիմումի խնդրամասում չի վկայակոչել, սակայն դիմումի բովանդակությամբ բարձրացրել է ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի նաև 17 և 340-րդ հոդվածների (իրավակիրառ պրակտիկայում դրանց տրված մեկնաբանության) սահմանադրականության հարց:

Նույն հոդվածի՝ 2013 թվականի նոյեմբերի 5-ի ՍԴՈ-1121 որոշմամբ Սահմանադրությանը հակասող ճանաչված դրույթը համապատասխանեցվել է Սահմանադրությանը 2014 թվականի մայիսի 19-ի ՀՕ-21-Ն օրենքի 1-ին հոդվածի փոփոխությամբ:

Օրենսգրքի՝ «**Ոչ նյութական վնասի հասկացությունը և դրա հատուցումը**» վերտառությամբ 162.1-ին հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է.

«2. Անձը, իսկ նրա մահվան կամ անգործունակության դեպքում նրա ամուսինը, ծնողը, որդեգրողը, երեխան, որդեգրվածը, խնամակալը, հոգաբարձուն իրավունք ունեն դատական կարգով պահանջելու պատճառված ոչ նյութական վնասի հատուցում, եթե նախաքննության մարմինը, դատախազը կամ դատարանը հաստատել է, որ պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի կամ դրա պաշտոնատար անձի որոշման, գործողության կամ անգործության հետևանքով խախտվել են այդ անձի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ և «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» կոնվենցիայով երաշխավորված հետևյալ հիմնարար իրավունքները.

(...).

3) անձնական ազատության և անձեռնմխելիության իրավունքը.

(...)»:

Վերոնշյալ հոդվածը լրացվել է 2014 թվականի մայիսի 19-ի ՀՕ-21-Ն օրենքով, խնդրո առարկա դրույթը փոփոխվել է 2015 թվականի դեկտեմբերի 21-ի ՀՕ-184-Ն և 2022 թվականի հունիսի 9-ի ՀՕ-180-Ն օրենքներով:

Օրենսգրքի՝ «**Պարտավորության հասկացությունը և ծագման հիմքերը**» վերտառությամբ 345-րդ հոդվածը սահմանում է.

«1. Պարտավորության ուժով մի անձը (պարտապանը) պարտավոր է մեկ այլ անձի (պարտատիրոջ) օգտին կատարել որոշակի գործողություն. այն է՝ վճարել դրամ, հանձնել գույք, կատարել աշխատանք, մատուցել ծառայություն և այլն, կամ ձեռնպահ մնալ որոշակի գործողություն կատարելուց, իսկ պարտատերն իրավունք ունի պարտապանից պահանջել կատարելու իր պարտականությունը:

2. Պարտավորությունները ծագում են պայմանագրից, վնաս պատճառելու հետևանքով և սույն օրենսգրքում նշված այլ հիմքերից»:

Վերոնշյալ դրույթը որևէ փոփոխության և/կամ լրացման չի ենթարկվել:

Օրենսգրքի՝ «**Հիմնարար իրավունքների խախտման և անարդարացի դատապարտման հետևանքով պատճառված ոչ նյութական վնասի հատուցման կարգը և պայմանները**» վերտառությամբ 1087.2-րդ հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված է.

«5. Ոչ նյութական վնասի հատուցման չափը որոշում է դատարանը՝ ողջամտության, արդարացիության (equitableness) և համաչափության սկզբունքներին համապատասխան»:

3. Գործի դատավարական նախապատմությունը

3.1. 2016 թվականի մայիսի 3-ին Հայաստանի Հանրապետության՝ 2003 թվականի ապրիլի 18-ին ընդունված քրեական օրենսգրքի (այսուհետ՝ ՀՀ քրեական օրենսգիրք) 182-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետով հարուցվել է քրեական գործ, և նույն թվականի մայիսի 26-ին Արտակ Գալստյանը ձերբակալվել է:

3.2. 2016 թվականի մայիսի 27-ին Արտակ Գալստյանը ներգրավվել է որպես մեղադրյալ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 182-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կետով և 38-312-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետով:

3.3. Երևան քաղաքի Ավան և Նոր Նորք վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի՝ 2016 թվականի մայիսի 29-ի որոշմամբ Արտակ Գալստյանի նկատմամբ որպես խափանման միջոց է ընտրվել կալանավորումը՝ երկու ամիս ժամանակով, որը հետագայում երկարացվել է, և Դիմողը մինչև 2018 թվականի հունիսի 22-ը գտնվել է կալանքի տակ:

3.4. Հետագայում Երևան քաղաքի Ավան և Նոր Նորք վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանը, քննելով Արտակ Գալստյանի խափանման միջոցի փոփոխման վերաբերյալ պաշտպանի՝ 2017 թվականի մարտի 10-ի, 2017 թվականի հուլիսի 14-ի, 2017 թվականի նոյեմբերի 14-ի և 2018 թվականի մարտի 17-ի միջնորդությունները, որոշել է դրանք մերժել:

3.5. Վերոնշյալ որոշումները բողոքարկվել են Վերաքննիչ քրեական դատարան, որը 2017 թվականի օգոստոսի 8-ի, 2017 թվականի դեկտեմբերի 20-ի և 2018 թվականի ապրիլի 12-ի որոշումներով վերաքննիչ բողոքները թողել է առանց քննության՝ որոշումները վերաքննության կարգով բողոքարկման ենթակա չլինելու պատճառով:

3.6. Վերաքննիչ քրեական դատարանի՝ վերաքննիչ բողոքներն առանց քննության թողնելու մասին վերոնշյալ որոշումները բողոքարկվել են Վճռաբեկ դատարան, որի, համապատասխանաբար՝ 2017 թվականի սեպտեմբերի 27-ի, 2018 թվականի մայիսի 10-ի և 2019 թվականի հունվարի 25-ի որոշումներով բողոքների վարույթ ընդունելը մերժվել է:

3.7. 2018 թվականի հունիսի 22-ին Երևան քաղաքի Ավան և Նոր Նորք վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի որոշմամբ բավարարվել է պաշտպաններ Հայկ և Սուսաննա Սարգսյանների միջնորդությունը, և Արտակ Գալստյանի խափանման միջոցը փոխարինվել է գրավով՝ 1.000.000 (մեկ միլիոն) ՀՀ դրամի չափով:

3.8. Երևան քաղաքի Ավան և Նոր Նորք վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի՝ 2019 թվականի ապրիլի 1-ի դատավճռով Արտակ Գալստյանն իրեն առաջադրված մեղադրանքներում արդարացվել է՝ արարքում հանցակազմի բացակայության հիմքով:

3.9. Սահմանադրական դատարանը «Արտակ Գալստյանի և Վերաքննիչ քրեական դատարանի դիմումների հիման վրա՝ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 376.1-ին հոդվածի 4-րդ կետի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործով 2019 թվականի նոյեմբերի 6-ի ՍԴՈ-1487 որոշմամբ 1998 թվականի հուլիսի 1-ին ընդունված Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի 376.1-ին հոդվածի 4-րդ կետն այն մասով, որով սահմանափակվել է Արտակ Գալստյանի խափանման միջոցի վերաքննիչ բողոքարկման իրավունքը, ճանաչել է Սահմանադրությանը հակասող և անվավեր:

3.10. 2020 թվականի հուլիսի 1-ին Վերաքննիչ քրեական դատարանը ՀՀ գլխավոր դատախազության վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքում այն մերժել է՝ միաժամանակ նշելով, որ «Վերաքննիչ դատարանի գնահատմամբ Առաջին ատյանի դատարանում հետազոտված ապացույցների համակցությունը բացառում է Արտակ Գավրուշայի Գալստյանի կողմից ՀՀ քրեական օրենսգրքի 34-178-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետով և 35-312-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետով նախատեսված հանցանք կատարելու ողջամիտ հավանականությունը»:

3.11. Վերաքննիչ քրեական դատարանի վերոնշյալ որոշումը չի բողոքարկվել և, օրինական ուժ ստանալով, 2020 թվականի սեպտեմբերի 5-ին ուղարկվել է կատարման:

3.12. 2021 թվականի օգոստոսի 27-ին Վճռաբեկ դատարանը նոր հանգամանքով՝ ՍԴՈ-1487 որոշման հիմքով, վերանայել է 2019 թվականի հունվարի 25-ի իր որոշումը և ճանաչել Արտակ Գալստյանի իրավունքի խախտումը: Միաժամանակ, Երևան քաղաքի Ավան և Նոր Նորք վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի՝ գործի դատական քննության փուլում Դիմողի նկատմամբ որպես խափանման միջոց ընտրված կալանավորումը վերացնելու կամ այն գրավով փոխարինելու մասին միջնորդությունը մերժելու վերաբերյալ որոշման դեմ պաշտպանի վերաքննիչ բողոքը Սահմանադրական դատարանի՝ 2019 թվականի նոյեմբերի 6-ի ՍԴՈ-1487 որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումների պայմաններում, թողնվել է առանց քննության:

3.13. 2021 թվականի սեպտեմբերի 4-ին, այսինքն՝ Վճռաբեկ դատարանի՝ 2021 թվականի օգոստոսի 27-ի որոշումից ութ օր անց, Դիմողը փոստային առաքմամբ Ֆինանսների նախարարությանն ուղղել է դիմում, որով հայցել է, որ վերջինս ընդունի բարենպաստ վարչական ակտ և բավարարի իր դիմումը՝ փոխհատուցելով իրեն պատճառված նյութական և ոչ նյութական վնասը, որին նախարարությունն օրենքով սահմանված 30-օրյա ժամկետի ընթացքում չի արձագանքել:

3.14. 2022 թվականի ապրիլի 21-ին Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան (այսուհետ՝ Դատարան) է մուտքագրվել Արտակ Գալստյանի հայցադիմումն ընդդեմ Ֆինանսների նախարարության (այսուհետ նաև՝ Դատարանում Պատասխանող)՝ արդարացվածի՝ նյութական և ոչ նյութական վնասի փոխհատուցման պահանջի մասին:

3.15. Դիմողը Դատարանում գործի քննության ընթացքում նշել է, որ Ֆինանսների նախարարությունը, չարձագանքելով իր դիմումին, այն փաստացի ընդունել է որպես ի գիտություն, որպիսի հանգամանքը, ըստ «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» օրենքի 48-րդ հոդվածի՝ եթե վարչական ակտ ընդունելու իրավասություն ունեցող վարչական մարմինը ներկայացված դիմումի հիման վրա հարուցված վարույթի արդյունքում օրենքով սահմանված ժամկետում որևէ որոշում չի

կայացնում, ապա վարչական ակտը համարվում է ընդունված, և դիմողը կարող է ձեռնամուխ լինել համապատասխան իրավունքի իրականացմանը:

3.16. Դիմողը Դատարանում նշել է նաև, որ իրենց դեպքում Ֆինանսների նախարարությունն իր անգործությամբ ընդունել է ներկայացված դիմումով հայցվող գումարային պահանջը, որը ներառում է ինչպես նյութական, այնպես էլ ոչ նյութական վնասը, ինչից էլ բխում է, որ հայցային վաղեմության ժամկետը ընդհատվել է՝ Դատարանում Պատասխանողի կողմից պարտավորությունը փաստացի ընդունելով:

3.17. Ֆինանսների նախարարությունը Դատարանում պնդել է, որ 2021 թվականի սեպտեմբերի 4-ի դիմումն ունեցել է հայցադիմումի կառուցվածք և չի պարունակել Ֆինանսների նախարարությանն ուղղված պահանջ, ինչի առնչությամբ Դիմողը նշել է, որ հետագայում Դատարանի ուշադրությանը ներկայացված այդ դիմումի հասցեատեր նշված է Ֆինանսների նախարարությունը, իսկ դիմումի վերջին մասում նշված է նաև գումարային պահանջը, որը նույնպես ուղղված է Դատարանում Պատասխանողին, իսկ այն հանգամանքը, որ այդ դիմումի մեջ գրված են հայցի հիմքերն ու հիմնավորումները, ընդամենը տեխնիկական վրիպակ է, և «դիմում» բառի փոխարեն գրվել է «հայց» բառը՝ նշելով, որ «Եթե դա հայցադիմում լիներ, ապա հասցեատերը դատարանը կլիներ, այլ ոչ թե Ֆինանսների նախարարությունը»:

3.18. Բացի դրանից, Դիմողը, արձագանքելով Դատարանում Պատասխանողի՝ 1998 թվականի հուլիսի 1-ին ընդունված ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 66-րդ հոդվածի 6-րդ կետի առնչությամբ արված այն պնդմանը, ըստ որի՝ արդարացվածին հատուցումը տրվում է միայն քաղաքացիական դատավարության կարգով հայցի լուծումից հետո, նշել է, որ դրանով չի սահմանափակվում հայցվորի իրավունքը՝ արտադատական կարգով դիմել Ֆինանսների նախարարություն, ներկայացնել հիմնավորումներ՝ չբացառելով հաշտության գալը և հաշտության համաձայնությունը քաղաքացիական դատավարության կարգով հաստատելը, ինչը բխում է նաև Օրենսգրքի 3-րդ հոդվածի 3-րդ կետի տրամաբանությունից, որը նախատեսում է սահմանափակում դատարան դիմելու հարցում, եթե օրենքով կամ պայմանագրով նախատեսված է վեճի արտադատական լուծում, բայց չի սահմանափակում անձի՝ իր հարցը արտադատական կարգով լուծելու իրավունքը:

3.19. 2023 թվականի փետրվարի 15-ին Դատարան է մուտքագրվել Ֆինանսների նախարարության միջնորդությունը՝ հայցային վաղեմություն կիրառելու վերաբերյալ, որի կապակցությամբ Դիմողը նշել է, այդ թվում՝ հետագայում ներկայացված վերաքննիչ բողոքում, որ իր, ի թիվս այլնի՝ անձնական ազատության և անձեռնմխելիության իրավունքի խախտման փաստը հաստատվել է Վճռաբեկ դատարանի՝ 2021 թվականի օգոստոսի 27-ի որոշմամբ, հետևաբար՝ սույն գործով 2022 թվականի ապրիլի 21-ին Դատարան ներկայացված հայցադիմումը ներկայացվել է հայցային վաղեմության հոսքի ընթացքում:

3.20. 2024 թվականի նոյեմբերի 14-ին Դատարանի վճռով ոչ նյութական վնասի փոխհատուցման պահանջը մերժվել է՝ հայցային վաղեմություն կիրառելու հիմքով այն պատճառաբանությամբ, որ «տվյալ դեպքում հայցվորն արդարացվածի կարգավիճակ է ձեռք բերել Երևան քաղաքի ընդհանուր իրավասության դատարանի 01.04.2019թ. թիվ ԵԱՆԴ/0061/01/16 դատավճռով, և նշված դատավճռով է հաստատվել, որ պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի կամ դրա պաշտոնատար անձի որոշման, գործողության կամ անգործության հետևանքով խախտվել են հայցվորի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ և Կոնվենցիայով երաշխավորված հետևյալ հիմնարար իրավունքները, այդ թվում՝ անձնական ազատության և անձեռնմխելիության իրավունքը: Ընդ որում, վերոնշյալ դատավճիռն օրինական ուժի մեջ մտնելու մասին հայցվորին հայտնի դառնալու վերաբերյալ քաղաքացիական գործում այլ ապացույցների բացակայության պայմաններում, հիմք ընդունելով հայցվորի կողմից հայցադիմումում նշված փաստարկներն առ այն, որ Երևան քաղաքի ընդհանուր իրավասության դատարանի 01.04.2019թ. թիվ ԵԱՆԴ/0061/01/16 դատավճիռն օրինական ուժ է ստացել և կատարման ուղարկվել 15.09.2022թ.-ին[4], Դատարանը գտնում է, որ այդ պահից սկսած հայցվորը հաստատապես իմացել է իր անձնական ազատության և անձեռնմխելիության իրավունքների ենթադրյալ խախտումների մասին, հետևաբար Դատարանի գնահատմամբ այդ օրվանից սկսել է հոսել հայցային վաղեմության ժամկետը»:

---

[4] Գործի փաստերից (տե՛ս, ի թիվս այլնի, Վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի՝ 2025 թվականի հունիսի 26-ի որոշման 4-րդ կետը, հատոր 2, գ.թ. 47) բխում է, սակայն որ նկատի ունի 15.09.**2020թ.-ը:**

3.21. Վերոգրյալ պատճառաբանություններով Դատարանը գտել է, որ «հայցվորի բոլոր փաստարկներն այն մասին, որ հայցային վաղեմության ժամկետը սկսել է հոսել ոչ թե Երևան քաղաքի ընդհանուր իրավասության դատարանի 01.04.2019թ. թիվ ԵԱՆԴ/0061/01/16 դատավճռի օրինական ուժի մեջ մտնելու պահից, այլ հայցվորի կալանավորման գործընթացում հիմնարար իրավունքի խախտման փաստը հաստատվելու պահից, այն է՝ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 27.08.2021թ. որոշման կայացման պահից, Դատարանի գնահատմամբ անհիմն են և հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդությունը մերժելու հիմք հանդիսանալ չեն կարող»:

3.22. 2024 թվականի նոյեմբերի 14-ի վճռի դեմ Դիմողի անունից բերված վերաքննիչ բողոքը Վերաքննիչ քաղաքացիական դատարան (այսուհետ նաև՝ Վերաքննիչ դատարան) է մուտքագրվել 2024 թվականի դեկտեմբերի 9-ին, իսկ քաղաքացիական գործի հետ միասին դատական կազմին է հանձնվել 2025 թվականի հունվարի 13-ին:

3.23. Վերաքննիչ դատարանի՝ 2025 թվականի հունիսի 26-ի որոշմամբ Արտակ Գալստյանի բերած վերաքննիչ բողոքը մերժվել է, իսկ Դատարանի՝ 2024 թվականի նոյեմբերի 14-ի վճիռը թողնվել է անփոփոխ:

3.24. 2025 թվականի նոյեմբերի 11-ին Վճռաբեկ դատարանն Արտակ Գալստյանի կողմից՝ Վերաքննիչ դատարանի 2025 թվականի հունիսի 26-ի որոշման դեմ բերված վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժել է:

3.25. 2026 թվականի փետրվարի 26-ին Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը (այսուհետ նաև՝ Եվրոպական դատարան) *Հովհաննիսյանը և մյուսներն ընդդեմ Հայաստանի* թիվ 72645/16, 24326/14, 37868/17, 55566/19 միավորված գործով կայացրած վճռով արձանագրել է Արտակ Գալստյանի կալանավորման գործընթացում Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 3-րդ կետի խախտումը և պարտավորեցրել է Հայաստանի Հանրապետությանը վճարել փոխհատուցում 1250 (հազար երկու հարյուր հիսուն) եվրոյի չափով:

4. Դիմողի դիրքորոշումները

Դիմողը, ներկայացնելով բարձրացված հարցադրումների կապակցությամբ համապատասխան իրավակարգավորումները, Մարդու իրավունքների եվրոպական

դատարանի, ինչպես նաև Սահմանադրական դատարանի և Վճռաբեկ դատարանի վերաբերելի իրավական դիրքորոշումները, գտնում է, որ վիճարկվող դրույթներին իրավակիրառ պրակտիկայում տրված մեկնաբանության արդյունքում ինքն անհիմն կերպով զրկվել է պետական մարմինների ու պաշտոնատար անձանց ոչ իրավաչափ գործողություններով պատճառված ոչ նյութական վնասի հատուցման իրավունքից, ինչպես նաև խախտվել են իր դատական պաշտպանության և արդար դատաքննության իրավունքները:

Դիմողը գտնում է, որ հայցային վաղեմության մեկ տարվա հաշվարկի սկիզբը պետք է հաշվարկվի ոչ թե անձի կողմից իր իրավունքի խախտման մասին իմանալու պահից, այլ այդ խախտումը նախաքննության մարմնի, դատախազի կամ դատարանի կողմից հաստատվելու պահից:

Դիմողի պնդմամբ՝ «(...) իրավակիրառ պրակտիկային տրված մեկնաբանությամբ նույնականացվել է Արդարացվածի գույքային վնասի դատարան դիմելու հայցային վաղեմության հոսքի սկիզբը անձի ոչ նյութական վնասի հատուցմամբ դատարան դիմելու հայցային վաղեմության սկզբի հետ, առարկայազուրկ դարձնելով ոչ նյութական վնասի դատական պաշտպանության կարգը սահմանող ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 162.1 հոդվածի 2-րդ կետում իմպերատիվ կերպով արձանագրված 4 պայմանները»:

Ըստ Դիմողի՝ «Վիճարկվող մեկնաբանության դեպքում, հարց է առաջանում՝ եթե անձին առաջադրվել է մեղադրանք, բայց խափանման միջոց չի կիրառվել, այնուհետև գործը ուղարկվել է դատարան և անձը արդարացվել է, ապա ըստ վերը նշված իրավակիրառ պրակտիկայում տված մեկնաբանության ստացվում է որ արձանագրվել է նաև վերջինիս անձնական ազատության և անձեռնմխելիության իրավունքների խախտումը, այն դեպքում երբ անձի նկատմամբ ընդհանրապես խափանման միջոց չի կիրառվել»:

Դիմողը, անդրադառնալով Օրենսգրքի 1087.2-րդ հոդվածի 5-րդ կետին իրավակիրառ պրակտիկայում տրված մեկնաբանությանը, նշում է, որ այն հստակ սահմանում է, որ՝ 1) ոչ նյութական վնասի հատուցման չափը որոշում է դատարանը՝ ողջամտության, արդարացիության (equitableness) և համաչափության սկզբունքներին համապատասխան և վերաբերում է ոչ նյութական վնասի հատուցման չափին, այլ ոչ

թե ոչ նյութական վնասի առկայության հաստատման փաստին, իսկ ոչ նյութական վնաս առկա լինելու փաստը հաստատվում է Օրենսգրքի 162.1-ին հոդվածի 2-րդ մասում նշված սուբյեկտների կողմից, 2) Օրենսգրքի 1087.2-րդ հոդվածը որևիցե առնչություն չունի ոչ նյութական վնասի առկայության փաստը հաստատելու կամ բացառելու, առավել ևս այդ հիմքով ոչ նյութական վնասն Օրենսգրքի 345-րդ հոդվածով սահմանված պարտավորական հարաբերություններից դուրս թողելու հետ:

Դիմողը նաև նշում է, որ դատարանների կողմից վաղեմության ժամկետի ընդհատման մասին որոշում չկայացվելը (Օրենսգրքի 340-րդ հոդված) այն պատճառաբանությամբ, որ դա պարտավորական հարաբերություն չէ, հանգեցրել է Սահմանադրության 29-րդ հոդվածով նախատեսված՝ խտրականության արգելքի և 10-րդ հոդվածով երաշխավորված՝ սեփականության բոլոր ձևերի հավասար պաշտպանության սկզբունքի խախտման:

Դիմողը գտնում է, որ եթե մասնավոր հարաբերություններում՝ պարտքի ճանաչումը հանգեցնում է ժամկետի ընդհատման, ապա պետության կողմից պատճառված վնասի դեպքում նույն կանոնը չկիրառելը ստեղծում է պետության համար արտոնյալ կարգավիճակ:

Դիմողը եզրահանգում է, որ նման մեկնաբանությունն առաջացնում է իրավական անորոշություն, քանզի Օրենսգրքի 345-րդ հոդվածը՝ որպես պարտավորական հարաբերությունների ծագման հիմք, հստակ սահմանում է վնասը, իսկ Օրենսգրքի 1087.2-րդ հոդվածի 5-րդ կետը հստակ և որոշակի սահմանում է ոչ նյութական վնասի չափի որոշման մասով դատարանի լիազորությունը, իսկ վիճարկվող մեկնաբանությունը ոչ միայն խեղաթյուրում է օրենսդրի կամքը, այլ նաև հանգեցնում է հիմնական իրավունքների անխախտելիության զրոյացմանը և համաչափության խախտմանը:

5. Պատասխանողի դիրքորոշումները

Պատասխանողը, վկայակոչելով Սահմանադրության 1-ին, 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի, 10-րդ հոդվածը, 61-րդ հոդվածի 1-ին մասի և 63-րդ հոդվածի, մեջբերելով Օրենսգրքի վիճարկվող դրույթներով սահմանված և այլ վերաբերելի իրավակարգավորումներ, Սահմանադրական դատարանի և Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի ակտերում արտացոլված առանձին իրավական դիրքորոշումներ, գտել է,

որ օրենսդիրը ոչ նյութական վնասի հատուցման իրավունքը ճանաչել և ամրագրել է որպես խախտված հիմնարար իրավունքների վերականգնման արդյունավետ իրավական միջոցներից մեկը:

Պատասխանողը գտնում է, որ ոչ նյութական վնասի հատուցման պահանջ ներկայացնելու իրավունքը ենթակա է իրացման միայն օրենքով սահմանված ժամկետների պահպանման պայմաններում, իսկ այդ ժամկետների բացթողումը, եթե օրենքով նախատեսված չեն դրանց վերականգնման հիմքեր, կարող է հանգեցնել համապատասխան պահանջի դատական պաշտպանության հնարավորության կորստի:

Պատասխանողը միաժամանակ նշում է, որ «իրավունքի խախտումը հաստատող դատական ակտ» հասկացությունը ենթակա է մեկնաբանման նյութաիրավական իմաստով և պետք է պարունակի ուղղակի և հստակ իրավական գնահատական առ այն, որ պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմնի գործողության կամ անգործության հետևանքով տեղի է ունեցել հիմնարար իրավունքի խախտում:

Պատասխանողն անհրաժեշտ է համարում ընդգծել, որ արդարացման դատավճռի կայացման փաստը, թեև հանդիսանում է կարևոր իրավական հանգամանք՝ կապված անձի նկատմամբ քրեական հետապնդման անհիմն լինելու հաստատման հետ, սակայն ինքնին չի հանգեցնում ոչ նյութական վնասի հատուցման պարտադիր իրավական հետևանքի առաջացման:

Պատասխանողը, անդրադառնալով Օրենսգրքի 162.1-ին հոդվածի 2-րդ մասին և նշելով, որ օրենսդիրը ոչ նյութական վնասի հատուցման իրավունքը կապել է ոչ թե միայն իրավունքի խախտման փաստի, այլ այդ փաստի դատական կարգով հաստատման և պահանջի ներկայացման հետ, գտնում է, որ արդարացման դատավճիռը դիտարկվում է որպես իրավունքի խախտման առկայությունը հաստատող հանգամանք, սակայն ոչ որպես անմիջականորեն փոխհատուցման պարտավորություն առաջացնող հիմք:

Պատասխանողը, անդրադառնալով Վճռաբեկ դատարանի 2020 թվականի հուլիսի 10-ի թիվ ԵԿԴ/2891/02/16 որոշմանը, նշում է, որ ոչ նյութական վնասի հատուցման ինստիտուտը կառուցված է բացառապես դատական գնահատման և հայցային վարույթի շրջանակում իրացման տրամաբանության վրա, ինչը բացառում է

դրա ինքնաբերաբար կերպով առաջացումը որևէ վարչական կամ դատավարական ակտի առկայության դեպքում:

Պատասխանողը, անդրադառնալով Դիմողի այն դիտարկմանը, որ ինքը հայցապահանջի հիմքում դրել է ոչ թե արդարացման դատավճիռը, այլ կալանքի իրավաչափության վերաբերյալ վերջնական դատական ակտը, նշում է, որ այդ դիտարկումը նորմի սահմանադրականության վիճարկման հիմնավորում չի բովանդակում, և որ այն առավել միտված է դատական ակտի իրավաչափության հարցի հիմնավորմանը:

Պատասխանողն ընդգծում է, որ հայցային վաղեմությունը խախտված քաղաքացիական իրավունքների դատական պաշտպանություն հայցելու համար պետության կողմից երաշխավորված ժամանակահատվածն է, որը կոչված է նպաստելու քաղաքացիական շրջանառությունում անկայունության և անորոշության վերացմանը, քանի որ պաշտպանություն հայցելու համար որոշակի ժամկետի բացակայությունը թույլ կտար իրավախախտողին մշտապես պահել պետական հարկադրանքի կիրառման սպառնալիքի տակ:

Պատասխանողը հավելում է, որ քաղաքացիաիրավական պարտավորական հարաբերությունների ծագումը, այդ թվում՝ վնաս պատճառելու հիմքով, ենթակա է իրավական գնահատման և հաստատման օրենքով սահմանված կարգով և չի կարող ենթադրվել միայն քրեական դատավարության շրջանակում կայացված արդարացման դատավճռի առկայությամբ:

Ըստ Պատասխանողի՝ ոչ նյութական վնասի պատճառման արդեն իսկ հաստատված փաստը կարող է դիտարկվել որպես քաղաքացիաիրավական պարտավորական հարաբերության առկայության հնարավոր հիմք, ինչի առկայությունն էլ իր հերթին ենթակա է համապատասխան իրավական գնահատման և դատական կարգով հաստատման:

Պատասխանողը նաև նշում է, որ Դիմողը չի հիմնավորել՝ վիճարկվող նորմի վերաբերյալ դատարանների մեկնաբանությամբ ինչպե՞ս է դրսևորվել խտրական վերաբերմունքը, միայն վկայակոչել է համապատասխան սահմանադրական նորմը և նշել խտրականության փաստը:

Պատասխանողը գտնում է, որ Դիմողի կողմից բարձրացված փաստարկները չեն վկայում վիճարկվող իրավանորմերի՝ Սահմանադրության 78 և 79-րդ հոդվածներին անհամապատասխանության մասին, և որ վիճարկվող դրույթները չեն հետապնդում սահմանադրորեն իրավաչափ նպատակ, քանի որ դրանցով նախատեսված իրավանորմերը պիտանի և անհրաժեշտ են այդ նպատակին հասնելու համար, չեն նախատեսում հիմնական իրավունքների անհամաչափ սահմանափակում և չեն խախտում սահմանափակվող իրավունքների ու պաշտպանվող հանրային շահի միջև արդարացի հավասարակշռությունը:

Պատասխանողը նաև նշում է, որ «(…) արդարացման դատավճիռ կլինի՝ զուգորդված այդ վարույթով խափանման միջոցի կիրառմամբ, թե՝ ոչ, «դատարանի կողմից հաստատված իրավունքի խախտման փաստ» կառուցակարգի առկայության հարցը ենթակա է գնահատման, մասնավորապես, արդյոք այդ դատական ակտով հաստատվում է համապատասխան իրավունքի խախտման փաստը, թե՝ ոչ, արդյոք այդ դատական ակտը կարող է բավարար հիմք հանդիսանալ ոչ նյութական վնասի հատուցմնան պահանջի բավարար հիմնավորում, թե՝ ոչ»:

Պատասխանողի համոզմամբ՝ Դիմողն Օրենսգրքի համապատասխան նորմերի սահմանադրականությունը վիճարկում է ոչ թե նորմերի և Սահմանադրության միջև ենթադրյալ հակասության համատեքստում, ինչը Սահմանադրական դատարան ներկայացվող դիմումների համար պարտադիր պայման է, այլ Դիմողի ներկայացրած պնդումներն իրականում ուղղված են վիճարկվող նորմերի՝ իր նկատմամբ դատարանների կողմից կիրառված լինելու իրավաչափության հարցին:

Վերոգրյալի հիման վրա՝ Պատասխանողը խնդրում է. ««Արտակ Գալստյանի դիմումի հիման վրա՝ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 17-րդ հոդվածի, 162.1-ին հոդվածի 2-րդ մասի, 345-րդ հոդվածի, ինչպես նաև 1087.2-րդ հոդվածի 5 և 9-րդ մասերի (իրավակիրառ պրակտիկայում դրանց տրված մեկնաբանությունների)՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործով ընդունել որոշում՝ վիճարկվող դրույթները Սահմա-նադրությանը համապատասխանող ճանաչելու մասին»:

6. Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումները

Ուսումնասիրելով և վերլուծելով դիմումն ու կից փաստաթղթերը, Պատասխանողի գրավոր բացատրությունը, ինչպես նաև թիվ ԵԴ2/9722/02/24 քաղաքացիական գործով կայացված դատական ակտերը՝ Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ **սույն գործի վարույթը՝** Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 17-րդ հոդվածի, 162.1-ին հոդվածի 2-րդ մասի, 345-րդ հոդվածի, ինչպես նաև 1087.2-րդ հոդվածի 5-րդ մասի (իրավակիրառ պրակտիկայում դրանց տրված մեկնաբանությունների)՝ մասով, **ենթակա է կարճման,** քանի որ Դիմողի առաջադրած վերոնշյալ հարցերը ենթակա չեն Սահմանադրական դատարանին՝ հետևյալ պատճառաբանությամբ.

Սահմանադրության 169-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետի համաձայն՝ Սահմանադրական դատարան կարող է դիմել յուրաքանչյուր ոք՝ կոնկրետ գործով, երբ առկա է դատարանի վերջնական ակտը, սպառվել են դատական պաշտպանության բոլոր միջոցները և վիճարկում է այդ ակտով իր նկատմամբ կիրառված նորմատիվ իրավական ակտի դրույթի սահմանադրականությունը, ինչը հանգեցրել է Սահմանադրության 2-րդ գլխում ամրագրված իր հիմնական իրավունքների և ազատությունների խախտման՝ հաշվի առնելով նաև համապատասխան դրույթին իրավակիրառ պրակտիկայում տրված մեկնաբանությունը:

Վերոնշյալ նորմի հիման վրա էլ «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքը (այսուհետ նաև՝ Սահմանադրական օրենք) սահմանում է անհատական դիմումին ներկայացվող սահմանադրական պահանջները: Մասնավորապես՝ Սահմանադրական օրենքի 69-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է այն հիմքերը, որոնց միաժամանակյա առկայության դեպքում յուրաքանչյուր ոք կոնկրետ գործով կարող է անհատական դիմում ներկայացնել Սահմանադրական դատարան:

Նշված հիմքերն են՝

ա) երբ կոնկրետ գործով առկա է դատարանի վերջնական ակտը,

բ) երբ սպառվել են ներպետական դատական պաշտպանության բոլոր միջոցները,

գ) երբ դիմողը վիճարկում է այդ ակտով իր նկատմամբ կիրառված նորմատիվ իրավական ակտի դրույթի սահմանադրականությունը, ինչը հանգեցրել է

Սահմանադրության 2-րդ գլխում ամրագրված իր հիմնական իրավունքների և ազատությունների խախտման՝ հաշվի առնելով նաև համապատասխան դրույթին իրավակիրառ պրակտիկայում տրված մեկնաբանությունը:

Նույն հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ անհատական դիմումը պետք է հղումներ պարունակի նորմատիվ իրավական ակտի այն դրույթներին, որոնց սահմանադրականությունը վիճարկվում է, և հիմնավորումներ, որ նորմատիվ իրավական ակտի հակասությունը հանգեցրել է Սահմանադրության 2-րդ գլխում ամրագրված իր հիմնական իրավունքների և ազատությունների խախտման՝ հաշվի առնելով նաև համապատասխան դրույթին իրավակիրառ պրակտիկայում տրված մեկնաբանությունը:

Այս պահանջի լույսի ներքո Սահմանադրական դատարան անհատական դիմում ներկայացնելիս անձը պետք է փորձի բավարար կերպով իրավաբանորեն հիմնավորել, թե իր սահմանադրական ո՞ր իրավունքներն են խախտվել, և ի՞նչ է ակնկալում Սահմանադրական դատարանում իր դիմումի հիման վրա գործի քննության արդյունքում՝ հիմնավորելով նաև իր սահմանադրական իրավունքների ենթադրյալ խախտման փաստի և վիճարկվող դրույթների ենթադրյալ հակասահմանադրականության միջև պատճառահետևանքային կապի առկայությունը:

Միաժամանակ Սահմանադրական օրենքի 60-րդ հոդվածով ամրագրված է Սահմանադրական դատարանի կողմից գործի վարույթը կարճելու հիմքերը: Մասնավորապես՝ նշված հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի համաձայն՝ Սահմանադրական դատարանը կարճում է գործի վարույթը գործի քննության ցանկացած փուլում, եթե բացահայտվել են նույն օրենքի 29-րդ հոդվածով նախատեսված՝ գործի քննությունը մերժելու հիմքեր: Իսկ նույն օրենքի 29-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի համաձայն՝ Սահմանադրական դատարանը գործի քննությունն ամբողջությամբ կամ մասամբ մերժելու մասին աշխատակարգային որոշում է ընդունում, եթե դիմումում առաջադրված հարցերը ենթակա չեն Սահմանադրական դատարանին:

Սահմանադրական դատարանի՝ 2009 թվականի մարտի 17-ի ՍԴԱՈ-21 աշխատակարգային որոշմամբ արտահայտած իրավական դիրքորոշման համաձայն՝ «բոլոր այն դեպքերում, երբ դիմողը, ձևականորեն վիճարկելով օրենքի դրույթի սահմանադրականության հարց, ըստ էության բարձրացնում է այդ դրույթի կիրառման

իրավաչափության հարց, ապա այդպիսի դիմումները ենթակա են մերժման՝ որպես Սահմանադրական դատարանի քննության ենթակա հարց չառաջադրող դիմումներ»:

Սահմանադրական կոնկրետ վերահսկողության շրջանակներում Սահմանադրական դատարանում քննության առարկա կարող են դառնալ այն վեճերը, որոնց հիմքում դրված են ոչ թե կոնկրետ գործի փաստական և/կամ իրավական հանգամանքների գնահատման, վիճարկվող իրավական նորմի՝ տվյալ գործով կիրառման կամ չկիրառման հարցեր, այլ վիճարկվող նորմատիվ իրավական ակտի (հաշվի առնելով նաև համապատասխան դրույթին իրավակիրառ պրակտիկայում տրված մեկնաբանությունը) սահմանադրականության գնահատման հարցեր:

Քննարկվող համատեքստում հաշվի առնելով Դիմողի ներկայացրած դիրքորոշումները և հիմնավորումները՝ Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Դիմողը բարձրացրել է այնպիսի հարցեր, որոնք ենթակա չեն Սահմանադրական դատարանի քննությանը՝ հետևյալ պատճառաբանությամբ. գործի նյութերի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ սույն անհատական դիմումով Դիմողը, ձևականորեն վիճարկելով Օրենսգրքի 17-րդ հոդվածի, 162.1-ին հոդվածի 2-րդ մասի, 345-րդ հոդվածի, ինչպես նաև 1087.2-րդ հոդվածի 5-րդ մասի (իրավակիրառ պրակտիկայում դրանց տրված մեկնաբանությունների) համապատասխանությունը Սահմանադրությանը, ըստ էության, բարձրացնում է նշյալ դրույթների կիրառման **իրավաչափության հարց**՝ իր անհամաձայնությունը հայտնելով թիվ ԵԴ2/9722/02/24 քաղաքացիական գործով դատարանների կողմից ոչ իր օգտին կայացված դատական ակտերի բովանդակության առնչությամբ:

Միաժամանակ, Սահմանադրական դատարանը փաստում է, որ սույն գործի հարուցման առիթ հանդիսացած դիմումի մի մասով, այն է՝ Օրենսգրքի 1087.2-րդ հոդվածի 9-րդ մասի (իրավակիրառ պրակտիկայում դրան տրված մեկնաբանության)՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ գործով Սահմանադրական դատարանի կողմից 2026 թվականի նոյեմբերի 10-ին կայացվել է ՍԴՈ-1850 որոշումը, որով, մասնավորապես, որոշվել է.

«1. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.2-րդ հոդվածի 9-րդ մասը համապատասխանում է Սահմանադրությանը՝ այն մեկնաբանությամբ, որ արդարացվածի՝ օրենքի խախտմամբ կալանավորված լինելու դիմաց

փոխհատուցում ստանալու իրավունքի իրացման համար դիմելու՝ հայցային վաղեմության ժամկետի հոսքը սկսվում է այն դատական ակտն ուժի մեջ մտնելու պահից, որով արձանագրվել է նրա՝ տվյալ իրավունքի խախտումը:

2. «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 69-րդ հոդվածի 10-րդ մասի համաձայն՝ Դիմողի նկատմամբ կայացված վերջնական դատական ակտը նոր հանգամանքի ի հայտ գալու հիմքով ենթակա է վերանայման օրենքով սահմանված կարգով՝ նկատի ունենալով, որ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.2-րդ հոդվածի 9-րդ մասը Դիմողի նկատմամբ կիրառվել է սույն որոշման մեջ նշված մեկնաբանությունից տարբերվող մեկնաբանությամբ»:

Նույն որոշմամբ (կետ 96) արձանագրվել է նաև, որ՝ «(…) **Դիմողի կողմից հայցը Դատարանին ներկայացված է եղել օրենքով սահմանված ժամկետում, հետևաբար՝ այն ենթակա է նոր քննության գործի վարույթի՝ սույն որոշման հիման վրա նորոգման արդյունքում, այսինքն՝ դրա վերջնական լուծումը գտնվում է ընդհանուր իրավասության դատարանների համակարգի իրավասության ներքո»:**

Հաշվի առնելով վերոգրյալը՝ Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ ի թիվս այլնի՝ Սահմանադրական դատարանի սույն աշխատակարգային որոշման հիմքում ընկած՝ դիմումում նշված և դատարանների կողմից գնահատված փաստերը, Սահմանադրական դատարանի ՍԴՈ-1850 որոշման համաձայն, ենթակա են լինելու նոր քննության, և Սահմանադրական դատարանը տվյալ պահին չի կարող նախապես գնահատել այն փաստերը, որոնք դեռևս պետք է նոր քննության առարկա դառնան իր իսկ որոշման ուժով՝ ընդհանուր իրավասության դատական համակարգի համապատասխան մասնագիտացման դատարանների կողմից:

Հետևաբար՝ Սահմանադրական դատարանը եզրահանգում է, որ սույն անհատական դիմումով գործի քննությունը ենթակա է կարճման՝ դիմումում առաջադրված հարցերի՝ Սահմանադրական դատարանին ենթակա չլինելու հիմքով:

Ելնելով վերոգրյալից և ղեկավարվելով Սահմանադրության 169-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի

29-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, 60-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի պահանջներով՝ Սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց.**

«Արտակ Գալստյանի դիմումի հիման վրա՝ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 17-րդ հոդվածի, 162.1-ին հոդվածի 2-րդ մասի, 345-րդ հոդվածի, ինչպես նաև 1087.2-րդ հոդվածի 5 և 9-րդ մասերի (իրավակիրառ պրակտիկայում դրանց տրված մեկնաբանությունների)՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործի վարույթը մասամբ՝ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 17-րդ հոդվածի, 162.1-ին հոդվածի 2-րդ մասի, 345-րդ հոդվածի, ինչպես նաև 1087.2-րդ հոդվածի 5-րդ մասի (իրավակիրառ պրակտիկայում դրանց տրված մեկնաբանությունների)՝ մասով, կարճել:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀ **Վ. ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ**

10 նոյեմբերի 2026 թվականի
ՍԴԱՈ-242